

Trg z drogami po svetu, v EU in Sloveniji, poganjata dva preprosta razloga: dobiček in moč. Razumevanje teh in širših vplivov trgov z drogami na države je nujno, če hočemo zmanjšati škodo, ki jo te povzročajo.

Brez maka in konoplje, le z žafranom in granatnimi jabolki ni mogoče preživeti

Tekst

Dušan Nolim

Foto

Reuters

V poročilu o trgih z drogami v EU za leto 2016 – vsako leto ga objavi Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) in Europol – je zapisano, da Evropejci vsako leto za prepovedane droge porabijo vsaj 24 milijard evrov, zaradi česar je to ena od najbolj dobičkonosnih dejavnosti organiziranega kriminala v Evropi. Podana je analiza trga prepovedanih drog, ki zajema trende v dobavni verigi, od proizvodnje in trgovine z drogami do njihovega trženja, distribucije in potrošnje, in obravnavani problematika ponudbe in povpraševanja po drogah ter povezave z drugimi kriminalnimi dejavnostmi in način, kako se z nezakonitim dohodkom od trgovine z drogami financirata tihotapljenje migrantov in terorizem, obenem pa slabijo mednarodna razvojna prizadevanja.

Vendar zahodni politiki tega znanja, ki je ključno za razvoj novih strategij na področju drog, varnosti in zdravja, še ne uporabljajo. Nadaljujejo cinično retoriko prohibicije drog in vojne proti njim ter poskušajo diskvalificirati nekatere države kot leglo pridelovalcev nevarnih drog in teroristov, ki domnevno ogrožajo svet. Tudi maščevalni vojaški poseg v Afganistanu je bil upravičen kot zaščita svetovnega prebivalstva pred terorjem in drogami. Vendar poseg ni preprečil širjenja terorja in dolgoročnega trenda rasti uporabe in ponudbe drog. Še več, urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) je opozoril na številne druge resne negativne in nenamerne posledice te vojne, z grožnjo svetovnemu zdravju vred.

Konec lanskega leta je UNODC sporočil, da se je v primerjavi s prejšnjim letom pridelava opijskega maka v Afganistanu povečala za 43 odstotkov. Proizvodnja opija je danes približno petindvajsetkrat večja kot leta 2001, ko so ZDA okupirale Afganistan. Država danes prispeva od 80 do 90 odstotkov k svetovni proizvodnji heroina. Je tudi ena največjih proizvajalk hašiša iz konoplje za svetovni in domači trg. Letos naj bi proizvodnja opija dosegla zgodovinski rekord. Zaznaven je porast gojenja opijskega maka v provincah, kjer prej niso gojili te kulture.

Trendi zbujejo skrb zlasti zaradi milijard

dolarjev in evrov, ki jih ZDA in EU vlagajo v zatiranje proizvodnje opija in hašiša v tej državi. Samo ZDA so v ta namen, po poročanju posebnega preiskovalca rekonstrukcije Afganistana (SIGAR), v zadnjih petnajstih letih porabile osupljivih 8,5 milijarde dolarjev ali 1,5 milijona dolarjev na dan. Obenem v ZDA in EU že več let narašča število smrti zaradi predoziranja s heroinom. To je bilo pričakovati, saj imajo od prohibicije še najmanj ranljivi ogroženi ljudje, ki naj bi jih varovala pred drogami, ampak posebej varuje interese mednarodne birokracije in nekaterih velikih zahodnih korporacij ter komercialnih bank, ki skrivajo izvor umazanega denarja od trgovine z drogami.

Konec tradicionalne uporabe hašiša

Konoplja in opijski mak sta na ozemlju današnjega Afganistana od nekdaj cenjeni zdravilni rastlini. Iz maka so proizvajali opij, ki so ga kadili ali jedli. Iz konoplje so proizvajali hašiš, ki so ga predvsem kadili. Hašiš in opij sta bila obvezen del domačih lekarn. Nekateri posamezniki so ju zlorabljali tudi kot drogi. Vendar hašiš sodi med relativno manj škodljive droge za posameznika in skupnost. To je smolnata snov, ki jo v Afganistanu že stoletja pridelujejo iz cvetnega prahu konoplje. Šele v zadnjih desetletjih je znanost v konoplji odkrila več kot sto kanabinoidov, ki so učinkovine z velikimi potenciali tudi za uporabo v medicini.

Afganistansko celinsko podnebje z mrzlimi zimami ter suhimi, vročimi in kratkimi poletji zelo ustreza gojenju tovrstne konoplje, ki razvije visoko vsebnost dveh glavnih kanabinoidov – THC in CBD. Pred začetkom vojne proti drogam je bila uporaba hašiša kulturno uokvirjena in omejena na določene kroge prebivalstva, ki so uporabljali hašiš podobno, kot večina zahodnjakov uporablja alkohol. Za sprostitvev in druženje je bil hašiš odraslim Afganistancem na voljo v tradicionalnih čajnicah. Takšno uporabo hašiša je urejala tradicionalna vzgoja.

Čeprav sta bila hašiš in opij prepovedana že pred letom 1973, je bila zmerna in nadzorovana uporaba hašiša do tega leta dovoljena. Zaradi tega je bila država že konec šestdesetih let turistična destinacija, kamor so po znameniti »hipijski poti« potovali številni mladi zahodnjaki. Leta 1973 je zadnji afganistanski kralj Zahir Šah zaradi pritiskov Zahoda prepovedal proizvodnjo hašiša in opija. Slednje je s 47 milijoni dolarjev podprla ameriška vlada, ki je spretno izrabljala pomoč za širjenje vpliva na nekdanj nedostopna območja. S tem letom se je bolj ali manj končalo obdobje tradicionalne, regulirane in legalne ponudbe ter uporabe hašiša tudi v afganistanskih čajnicah.

Opijski mak namesto konoplje

Prohibicija je bila najprej usmerjena predvsem v uničevanje konopljinih polj oz. zažiganje že proizvedenega hašiša ter kaznovanje pridelovalcev, proizvajalcev, tihotapcev, prodajalcev in uporabnikov. Nasilni poskusi izkoreninje-

nja konoplje – puljenje, požiganje ali škropljenje polj s herbicidi – so samo poglobili nezaupanje in sovražnost prizadetih prebivalcev do uradne oblasti in mednarodnih sil, ki jih tudi niso kaj dosti zanimale slabe življenjske razmere pretežno kmečkega prebivalstva. Uničenju tovrstnih polj v enem kraju je sledil vznik nove pridelave na drugih, bolj skritih lokacijah. Takšni ukrepi so le povečevali revščino in bedo v skupnostih, v katerih so bile možnosti drugega zaslužka slabe.

Na nasilno prohibicijo se je odzval svetovni trg z razcvetom organiziranega kriminala. Polja konoplje so zasejali z dobičkonosnejšim opijskim makom. Večjemu povpraševanju po heroinu je sledila večja ponudba opija in njegovih proizvodov, ki jih je bilo tudi lažje tihotapiti od konoplje. Opij v Afganistanu pred uvedbo prohibicije ni bil razširjen kot pomembna rekreacijska droga, ampak je bil namenjen lajšanju bolečin in večine bolezenskih tegob ob pomanjkanju drugih ustreznih zdravil. Strokovnjaki OZN so že v sedemdesetih letih opozarjali, da nasilno zmanjševanje dostopa do tradicionalne droge prinaša tveganje, da bo to drogo nadomestila nevarnejša droga, ki jo bo še težje nadzirati.

Z opijskim makom je bilo pred prohibicijo posejanih le nekaj deset hektarjev, kar je dalo nekaj deset ton opija, ki je bil namenjen predvsem uporabnikom v sosednjem Iranu. Danes sadijo mak na več kot 200.000 hektarjih, kar daje več kot 5000 ton opija, ki je namenjen pridelavi heroina za svetovno tržišče. Iz kilograma opija je mogoče proizvesti 100 gramov heroina, ki na drobno na evropskem trgu stane od 100 do 150 evrov za gram, kar je stokrat več, kot za opij dobijo pridelovalci v Afganistanu. Ne glede na to se več kot pet odstotkov revnih prebivalcev ukvarja s pridelovanjem opijskega maka, da v negotovih vojnih časih za silo preživijo sebe in svoje velike družine.

Prvi strm porast proizvodnje opija je bil opazen po koncu ruske invazije leta 1989. Proizvodnja se je v Afganistanu povečala tudi zaradi zmanjšanja proizvodnje opija v Burmi, Iranu, Laosu, Pakistanu in Vietnamu. Proizvodnjo narekuje povpraševanje in visoke cene opija na svetovnem trgu, cenena in mobilna delovna sila in dostopnost dodelane tehnologije za predelavo opija v močnejši heroin. Nanjo je danes vezanih od 15 do 20 odstotkov afganistanske ekonomije. Postopno je vojna proti drogam pomagala spremeniti nerazvito državo v največjo proizvajalko opija na svetu, ne da bi ji uspelo obvarovati tiste, ki naj bi jih ščitila.

Geopolitika afganistanskih drog

Vojna proti drogam temelji na ideoloških in neznanstvenih postavkah in je le še ena oblika potrebe politike po iskanju žrtvenih jagnjet. Revna afganistanska narkodržava je priročen grešni kozel, ki ga mediji slikajo kot zlo, proti kateremu se je treba boriti z vojaškim posredovanjem, ne pa odpravljati neenakosti in spoštovati medkulturnih razlik. Ker je v Afganistanu alkohol prepovedan, je to tudi vojna proti ljudem, ki uporabljajo napačne droge. Kombinirana vojna proti terorju in drogam je prišla prav tako politikom kot vojnim zaslužkarjem. Na roke so jim šli številni zahodni mediji, ki so ves čas po 11. septembru 2001 komaj čakali priložnosti za ustvarjanje podobe agresivnih, bradatih in nevarnih muslimanov, ki zatirajo žene ter ogrožajo varnost in zdravje zahodnih držav s terorizmom in drogami.

Afganistanske rastlinske droge so ves čas demonizirali, napadali in predstavljali kot grozno zahodni (alkoholni) civilizaciji. Na tej

podlagi so politiki z lahkoto podpihovali konflikte in nasilje v Afganistanu še pred novo imperialno ekspedicijo in ogroženostjo, ki se je potem dejansko razvila z vznikom številnih terorističnih skupin, s katerimi naj bi se spopadali. Pri tem je skoraj odveč ponavljati ugotovitve politične stroke, da vsaka agresija rojeva novo agresijo, in ugotovitve ekonomske stroke, da je v času globalnega trga ponudbo drog mogoče zmanjšati le z vplivanjem na povpraševanje v ZDA in Evropi, ne pa v Afganistanu.

Evropsko-ameriški humanitarni projekt v Afganistanu je propadel zaradi skritih interesov in neodgovornega ravnanja vplivnih političnih odločevalcev. Raziskovalci, kot so Scott, Caulkins, Chossudovsky, Chouvy in Nadelmann, že dolgo razkrivajo to prikrito geopolitično agendo. Povečanja proizvodnje opija in trgovine s heroinom ne gre pripisati le dnevnemu slabšanju varnostnih razmer in takojšnjim ekonomskim koristim za pridelovalce. Proizvodnjo spodbujata razcvet korupcije in zaslužek na različnih ravneh. Ob tem se geopolitični interesi v Afganistanu že desetletja uresničujejo s političnimi in ekonomskimi pritiski. Afganistan je za velike zahodne države zelo priročen tudi za geopolitične vplive na Rusijo, Kitajsko, Iran in druge z nafto bogate države na bližnjem vzhodu. Gre za uresničevanje strateških političnih in gospodarskih interesov, ki jih imajo ZDA in nekatere velike evropske države. Ti interesi se skrivajo pod imenom *vojna proti drogam* in *vojna proti terorizmu*, a tudi pod drugimi imeni.

Vojna proti drogam, ki je bila na začetku uperjena predvsem proti konoplji in zaščiti mladih zahodnjakov, so njeni zagovorniki vedno izkoriščali za dosego svojih političnih in ekonomskih ciljev. Ko niso bili dovolj uspešni, so prešli v vojaško posredovanje. Pri tem je bila vojna proti drogam predvsem strategija in taktika prodiranja ter vplivanja na aktualne vlade Afganistana. Občasno predlaganje strožjih prohibicijskih ukrepov je predvsem način za odvrnitev pozornosti javnosti od številnih zločinov proti človeštvu v Afganistanu, predvsem od zahodne zunanje politike, ki prikrito spodbuja trgovino z afganistanskimi drogami. Debata o groznjah narkodržave je namenjena zamegljevanju temeljnega vprašanja, ali so bili posegi v tej državi moralno sploh upravičeni.

Vojni dobički

Kljub delni ekonomski in politični rekonstrukciji, ki jo izvaja Zahod, ostaja Afganistan revna država, polna nasilja, drog, korupcije in slabega vladanja. Načrtovalci vojnih posegov v Afganistanu se ves čas ne zmenijo za visoko ceno, ki jo zaradi njih plačujejo ljudje po vsem svetu. V neučinkovito vojno proti terorju in drogam v Afganistanu so samo ZDA, s pomočjo poslušnih zaveznic iz EU, od leta 2001 vložile več kot 700 milijard dolarjev. Kontrast med temi sredstvi in sredstvi, ki jih velesili

namenjata za zmanjševanje neposredne in posredne škode te vojne ter pomoč odvisnikom, ne bi mogel biti večji.

Najprej ruske, nato pa evropsko-ameriške okupacijske sile so ubile na tisoče nedolžnih otrok, žena in drugih civilistov, razselile na milijone Afganistancev, uničile gospodarstvo ter za vedno razbile tradicionalni način življenja. Takšna politika ni nikoli zajezila terorizma, še manj pritoka drog in migrantov, ter se ne brani pritoka umazanega denarja v svoje bančne oaze. Povzročila je dvig cen, povečanje proizvodnje in dostopnosti drog, predvsem pa neverjeten razmah korupcije. Ogromen kapital, ki ga organizirane kriminalne združbe črpajo iz industrije hašiša, opija in heroina, je postal glavni vir financiranja nasilnega uveljavljanja interesov, ki resno ovira razvojne možnosti države. Neobdavčni dobički trgovine z drogami so takšni, da bi Afganistan s pobranimi davki lahko v nekaj letih poplačal dolgove.

Namesto tega vztrajajo pri politiki uničevanja in zamenjevanja prepovedanih tradicionalnih kultur konoplje in maka z dovoljenimi legalnimi kulturami, česar nihče več ne jemlje resno. Ti ukrepi so predvsem nepotrebno zapravljanje mednarodnega denarja v prid tistim, ki ta denar upravljajo. Okrog prohibicije se je oblikoval tudi drag, a neučinkovit in podkupljiv represivni in birokratski aparat, ki pa nima vpliva na odročne kraje. Kjerkoli je bila za uničenje nasadov ali zaplembe psihoaktivnih proizvodov uporabljena policijska, birokratska ali celo vojaška intervencija, je bilo hkrati prizadetih veliko nedolžnih ljudi.

Mednarodno vmešavanje je prispevalo k preobrazbi razmeroma benignega pojava v epidemijo škodljive uporabe drog nacionalne in globalne razsežnosti. Bolj je mednarodna skupnost zaostrovala prohibicijo in ovirala dostop do drog, bolj so cene drog rasle in bolj so preračunljivi prekupčevalci in oblastniki revno afganistansko prebivalstvo spodbujali h gojenju opijskega maka. Nestabilna vlada v Kabulu je imela vedno bolj malo nadzora nad dogajanjem na periferiji. Ob primernih podkupninah je dovoljevala tudi pridelavo in proizvodnjo v predelih, ki jih je sama nadzorovala. Večina poskusov izkoreninjenja konoplje in maka je bilo tako ali tako vedno navideznih, in sicer zaradi pritiskov mednarodne skupnosti, saj se vladna vojska in policija, ki sta uničevali nasade konoplje ali maka, nista hoteli zameriti svojemu ljudstvu.

Tako ameriška kot angleška vlada sta kot eno od opravičil za okupacijo Afganistana ob koncu leta 2001 navedli podatke o vpletenosti versko gorečih talibov v trgovino z drogami. Ob tem se pozablja, da so leta 2000 in 2001, pred evropsko-ameriškim posredovanjem, prav talibi na ozemlju, ki so ga nadzorovali, zmanjšali proizvodnjo opija za 99 odstotkov. Raziskovalci so te talibske ukrepe poimenovali »najučinkovitejše v zgodovini vojne proti drogam v Afganistanu«. So pa v zadnjih letih

v Kabulu in drugih mestih vzniknile številne graščine novih bogatašev – večinoma evropsko-ameriških zaveznikov –, posmehljivo imenovane makove palače. Gradijo jih z denarjem, ki izvira iz trgovine z drogami, podkupnin ter posredno ameriškega in evropskega davkoplačevalskega denarja, s katerim je financirana vojna proti terorju.

Korupcija je ves čas močno prepletena s trgovino z drogami in orožjem, vse bolj tudi s trgovino z ljudmi. Denar, namenjen Afganistancem, je večinoma prešel v roke tujih plačanih vojakov, orožarskih korporacij in članov domačega represivnega aparata, ki na veliko sodeluje pri trgovini z drogami. Veliko donatorjev mednarodne pomoči pogojuje pomoč s svojimi posli, tako da v Afganistanu ostane le od 30 do 40 odstotkov pomoči. Tako predstavniki mednarodne skupnosti prek humanitarne pomoči v resnici namenijo večino denarja sami sebi.

Veliko razširjenost korupcije je delno mogoče pojasniti tudi z zunanjimi dejavniki, kot so premajhna varnost, pomanjkanje usposobljene policije in nedelovanje pravne države. Vendar je temeljni izvor korupcije mogoče pripisati predvsem prohibiciji oz. iracionalni vojni proti drogami, ki je za nekatere skupine dobičkonosna, za večino pa škodljiva. Veliko dobička ostane največjim zahodnim bankam, ki spretno kamuflirajo procese pranja denarja. Izvršni direktor urada ZN za droge in kriminal Antonio Maria Costa je denimo razkril, da je prav denar, ki je izviral iz prepovedane trgovine z drogami, rešil svetovno bančništvo pred zadnjim velikim kolapsom. Kmalu zatem je bil zamenjan. Iztržek globalne trgovine z drogami perejo v številnih bančnih oazah v EU in po svetu.

Epidemija odvisnosti

Sedanji Afganistan večini prebivalstva ne ponuja velikih možnosti. Ljudje imajo možnost pobega v religijo, terorizem, tujino, droge ali smrt. Vsaj 40 odstotkov za delo sposobnega prebivalstva je brezposelnega. Slabe socialno-ekonomske razmere pomembno vplivajo na slabo prehrano, dostopnost zdravstvenih služb in nezdrave življenjske navade. Prve prepovedi hašiša in opija v Afganistanu ni nihče vzel resno, saj večjih težav z drogami med prebivalci v sedemdesetih letih še ni bilo. Tudi če je vlada hotela uveljaviti prepoved, je ni mogla, ker ni imela dovolj moči, da bi nadzorovala oddaljena območja, na katerih so pridelali največ konoplje in opijskega maka.

Pred uveljavitvijo prohibicije so Afganistanci pridelali od 100 do 300 ton opija na leto. Veliko večino tega so izvozili v sosednji Iran, ki je bil znan po kadilcih opija, nekaj pa so ga pridelali v heroin za injiciranje. Kar je Afganistancem ostalo, so uporabili kot »čudežno zdravilo« za večino bolezni. Tudi tako se je z opijem zasvojilo nekaj deset tisoč Afgani- ▶

stancev. Število rednih uporabnikov opiatov in zasvojenecv je silovito naraslo po evropsko-ameriški okupaciji Afganistana let 2001. Po poročanju OZN je bilo že leta 2005 približno 150.000 odraslih uporabnikov prepovedanih drog, leta 2015 je število naraslo na 2 do 2,5 milijona ali skoraj 13 odstotkov odrasle populacije. Danes naj bi bili v državi približno trije milijoni uporabnikov prepovedanih drog in več kot 120.000 odvisnikov od heroina.

Z njimi so povezane številne akutne in kronične zdravstvene in socialne težave, ki se še stopnjujejo zaradi stresov vojnih grozodejstev, nezaveščenosti, slabe izobrazbe in alarmantnih socialno-ekonomskih razlik med prebivalci, kar vpliva na kratko trajanje življenja oz. zgodnjo umrljivost med odvisniki. Zaradi epidemije heroinske odvisnosti in aida bi država nemudoma potrebovala programe za zmanjševanje škode uporabe drog za najranljivejše, marginalizirane ter ogrožene posameznike in skupine. Za nerazviti Afganistan so tovrstni pristopi vsaj toliko pomembni in nujni kot za zahodne države.

Širjenje bolezni in smrti

Tradicionalni način jemanja opiatov v Afganistanu je bil zaužitje koščka opija skozi usta ali raztopljenega v pijači in kajenje. Prehod na bolj tvegani način jemanja drog in pojav vbrizgavanja opiatov v državi, v kateri so te droge sicer zelo poceni, je nedvomno rezultat ukrepov vojne proti drogam. Zaplembe drog namreč povzročijo občasno pomanjkanje in dvig cen, kar prisili kadilce opija v vbrizgavanje dostopnejšega heroina. S prohibicijo je povezan tudi slab dostop do sterilnega pribora za injiciranje, kar prispeva k pojavu izmenjave tega pribora in vodi k hitremu širjenju virusnih okužb. Po oceni Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) je bilo leta 2012 z virusom hiv okuženih do 14.000 Afganistancev.

Ker veliko ljudi beži pred vojnimi strahotami v tujino – na vrhuncu evropsko-ameriške okupacije Afganistana je imelo status beguncev in razseljenih ljudi občasno vsaj osem milijonov Afganistancev, od tega pet milijonov v Pakistanu in trije milijoni v Iranu –, se problematika drog in aida širi tudi v sosednje države. Stanje še slabšajo represivni ukrepi, ki jih izvajajo nad to populacijo. Odvisno od cene, kakovosti in dosegljivosti drog se njihovi uporabniki zatekajo k še bolj škodljivim vzorcem uporabe drog, predvsem v vbrizgavanje heroina ter menjavanje drog, kot so surovi opij, heroin, metamfetamini, farmacevtski opiodi in pomirjevala ter druge psihoaktivne snovi.

Umrlijivost zaradi prevelikih odmerkov oz. zastrupitev z opiatu je v Afganistanu največja na svetu. Vsako leto zaradi predoziranja umre več kot 10.000 Afganistancev. Koeficient umrljivosti je leta 2012 znašal 29,1 smrti na 100.000 prebivalcev (v ZDA je 1,5, v Sloveniji 0,3).

Opij je v Afganistanu cenejši od marsika-

tere hrane. Veliko je primerov, ko si družinski člani s poceni opijem tešijo lakoto. Dnevna količina teh drog za celotno družino stane od dva do tri evre. Minimalni stroški hrane za eno osebo pa znašajo od tri do štiri evre na dan. Heroin je v Afganistanu zelo čist in močan (80-odstotni), kar povečuje možnost predoziranja. Vendar se njegova uporaba in smrti ne bi mogle tako hitro širiti, če ne bi bilo prohibicije, negotovosti, vojnih strahot, revščine, pomanjkanja higiene, razpada tradicionalnih vrednot, brezupa ter nerazvitosti mreže zdravstvenega in socialnega varstva.

Raziskovalci opozarjajo tudi na porast drugih nasilnih smrti in kratenje osnovnih človekovih pravic tej populaciji, zlasti med begunci. Odvisni begunci, ki so okuženi z aidsom ali hepatitisom, so dvojno stigmatizirani ter zato izključeni in preganjani. Kljub povečanju števila odvisnikov, ki bi potrebovali pomoč, zdravstvena in socialna pomoč za to populacijo ni zadostna. Programi za zdravljenje odvisnosti so dostopni le peščici, 90 odstotkov problematičnih uporabnikov opija in heroina je brez nje. Večji delež visoko stigmatiziranih in izključenih posameznikov živi na ulicah in pod mostovi v Kabulu ter drugih urbanih okoljih. Med njimi je veliko od drog odvisnih otrok, ki so v vojni izgubili družino.

Politika drog v korist Afganistanu

Trgovina z afganistanskimi drogami je vezana na dolgo zgodovino imperializma, nasilja in izkoriščanja te dežele. Pozablja se, da je bil Afganistan dolgo pred rusko in kasneje evropsko-ameriško okupacijo, ko sta bila hašiš in opij tudi legalna, cvetoča, prijazna in miroljubna dežela z napredno politiko na poti blaginje in razvoja. Velike države pa so izrabile potrebo nerazvite države po ekonomski pomoči za vsiljevanje svojega modela zagotavljanja dobrin in storitev ter za svojo agendo prohibicije nekaterih drog. Pogoji za sklenitev sporazuma o gospodarski in humanitarni pomoči so bili skoraj vedno postavljeni z uvozom vojne proti drogam, čeprav ne z resnim namenom, da bi jo tudi končali.

Danes je očitno, da je strah pred nenadzorovano afganistansko migracijo veliko močnejši od strahu pred množičnim vdorom drog, ki so že tako stalnica zahodnega trga. Gre za izražen dvojni standard zahodne kulture in globalnega trga, ki si le pogojno želi, da bi Afganistan postal moderna, demokratična država. Bolj si od Afganistana obeta poceni surovine in naravne dobrine ter poceni delovno silo, ki jo bo lahko izkoriščal. Medtem ko je večina stroke in javnosti opustila iluzijo sveta brez drog, ga v Afganistanu zahodni politiki, skupaj z afganistansko marionetno vlado, še vedno hočejo doseči in ne priznavajo dokazov o polomiji prohibicije drog.

Represivna politika se nadaljuje in cilja predvsem na marginalizirane in najranljivejše posameznike in skupine uporabnikov drog,

revne kmete, ki pridelujejo konopljo in mak, ter male trgovce, ki jih lovi lokalna policija. Velike trgovce, vojne zaslužkarje in politične mešetarje, ki takšne politike spodbujajo, roka pravice redko doseže. Če bi bil interes Zahoda dejansko zmanjšati proizvodnjo in uporabo afganistanskih drog in pomagati prizadetim ljudem, bi se politiki drugače lotili te problematike. Odločanje o vrsti pomoči namreč temelji na subjektivni presoji mednarodnih birokratov, pogosto brez analize dejstev oz. so v ozadju interesi velikih korporacij in bank, ki za svoje interese rušijo mednarodno ureditev in strah pred drogami izrabljajo za vojne intervencije.

Denar, ki gre na leto za to vojno, bi več kot zadostoval za odkup celotne letne proizvodnje afganistanskih drog. Veliko bi ga ostalo za investicije v izobraževanje, zdravstvo in socialo. Večje vlaganje v dostopnost slednjega je za Afganistan pomembnejše od neučinkovitega vlaganja v programe izkoreninjenja rastlinskih drog, ki so v pravih rokah lahko tudi učinkovito zdravilo. Večina kmetov samo z alternativnim sajenjem pšenice, žafrana ali granatnih jabolk ne more preživeti. Za zdaj lahko preživijo s prihodki od sajenja konoplje in maka. Zato so bolj obetavni, smiselni, humani in ekonomsko vzdržni predlogi o legalizaciji pridelave konoplje in opijskega maka za medicinske namene. Sem sodijo tudi vlaganja v razvoj legalne afganistanske farmacevtske industrije, ki bi od kmetov kupovala hašiš in opij za nacionalne in globalne potrebe.

Tudi s sajenjem industrijske konoplje v prehranske namene bi lahko država ob podpori mednarodne skupnosti veliko naredila za izkoreninjenje revščine in lakote. Zato je v interesu Afganistana in vseh držav čimprejšnje revidiranje konvencij Združenih narodov, na katerih sta utemeljeni globalna prohibicija in škodljiva vojna proti drogam. Legalizacija

konoplje in opijskega maka bi prinesla državi potrebna legalna delovna mesta in davke, zmanjšala korupcijo in terorističnim skupinam odvzela možnost nakupa orožja iz zaslužkov od drog. Zmanjšala bi dobiček ter omajala moč politikov in organiziranega kriminala, ki so znatno večja grožnja svetu, kot so droge. Zato je treba čim prej končati neučinkovito, nesmiselno in potratno vojno proti afganistanskim drogam, ki ni v interesu večine ljudi in držav. ●

Prim. Dušan Nolimal, dr. med., spec. soc. med., je sodelavec Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) in Mednarodnega inštituta za raziskovanje kanabinoidov (ICANNA).

V Kabulu so zrasle številne graščične novih bogatašev – večinoma evropsko-ameriških zaveznikov –, posmehljivo imenovane makove palače. Gradijo jih z denarjem, ki izvira iz trgovine z drogami in posredno ameriško-evropskega davkoplačevalskega denarja, s katerim financirajo vojno proti terorju.

Legalizacija konoplje in opijskega maka bi prinesla državi potrebna delovna mesta in davke, zmanjšala korupcijo in terorističnim skupinam odvzela možnost nakupa orožja iz zaslužkov od drog. Omajala bi moč politikov in organiziranega kriminala, ki so znatno večja grožnja svetu, kot so droge.

Neobdavčeni dobički trgovine z drogami so takšni, da bi Afganistan s pobranimi davki lahko v nekaj letih poplačal dolgove.

